

रिट याचिका क्र. ९१६/२०१५ वरील अवमान
याचिका क्र ११७/२०१७ च्या अनुषंगाने
५७०१ शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयांना
५०% वाढीव अनुदान देणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग
शासन निर्णय क्र. न्यायाप्र-२२१२/प्र.क्र.४७/२०१७/साशि-५,
मंत्रालय विस्तार, मुंबई-४०० ०३२,
दिनांक : १८ ऑगस्ट, २०१७.

- वाचा :** १) शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग क्र. मराग्रं २००९/प्र.क्र.२३६/साशि-५, दि.२१.०२.२०१२
२) शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग क्र. मराग्रं-२०१२/प्र.क्र.२५६/साशि-५, दि.२२.०३.२०१३
३) शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग क्र. मराग्रं-२०१२/प्र.क्र.२५३/२०१३/साशि-५, दि.०७.०६.२०१४
४) शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग क्र. मराग्रं२०१२/प्र.क्र.२५३(भाग-२)/साशि-५,
दि.०५.१२.२०१४
५) मा. उच्च न्यायालय, खंडपीठ औरंगाबाद यांनी याचिका क्र. ९१६/२०१५ यावर दि. ०८.०७.२०१५ चा निर्णय.
६) मा. सर्वोच्च न्यायालय, नवी दिल्ली यांनी SLP क्र.३५५२/२०१६ यावर दि.२९.२.२०१६ चा निर्णय.
७) मा. उच्च न्यायालय, खंडपीठ औरंगाबाद यांनी रिट याचिका क्र.९१६/२०१५ मधील सिव्हील याचिका
क्र.६८०३/२०१६ यावर दि. ०६.०५.२०१६ चा निर्णय.
८) मा. मंत्रीमंडळाची दिनांक ०३.०८.२०१७ ची बैठक.

प्रस्तावना :

महाराष्ट्र सार्वजनिक ग्रंथालये अधिनियम, १९६७ अंतर्गत तरतुदीनुसार करण्यात आलेल्या महाराष्ट्र सार्वजनिक ग्रंथालये (सहाय्यक अनुदान आणि इमारत व साधनसामग्री यासाठी मान्यता) नियम, १९७० मधील तरतुदीनुसार, स्वतंत्र नोंदणीकृत सार्वजनिक ग्रंथालयांना शासनमान्यता व सहाय्यक अनुदान मंजूर करण्यात येते.

२. दि.२८.१२.२०११ रोजी झालेल्या मंत्रीमंडळाच्या बैठकीतील निर्णयानुसार, शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयांना अनुज्ञेय असलेल्या परिरक्षण अनुदानात दि.०१.०४.२०१२ पासून, विद्यमान दराच्या ५०% वाढ लागू करावी. त्यापूर्वी सर्व शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयांची सर्वकष पडताळणी, महसूल यंत्रणेकडून करण्यात यावी व त्याबाबतचा अहवाल मंत्रीमंडळासमोर सादर करावा असा शासन निर्णय उपरोक्त संदर्भ क्र.१ अन्वये निर्गमित करण्यात आला.

३. त्यानुषंगाने राज्यातील सर्व शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयांची पडताळणी दि. २१ मे, २०१२ ते २५ मे, २०१२ या कालावधीत महसूल यंत्रणेकडून केली. शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयांच्या पडताळणीचा अहवाल दि.०६.०३.२०१३ च्या मंत्रीमंडळाच्या बैठकीत सादर केला.

सदर बैठकीत पुढीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात आला.

- अ) सर्व अटी व शर्तीची पूर्तता करीत असलेल्या व पडताळणीअंती किमान अपेक्षेने कार्यरत असलेल्या ५७८४ ग्रंथालयांना चालू वर्ष २०१२-१३ पासून नियमित अनुदानासह ५०% वाढीव अनुदानास पात्र राहतील.
- ब) त्रुटी आढळून आलेल्या ५७८८ ग्रंथालयांना, त्रुटीची पूर्तता करण्याकरीता ३ महिन्यांच्या कालावधी देण्यात यावा व त्यानंतर फेरतपासणी करून प्रस्ताव मंत्रिमंडळासमोर सादर करावा.
- क) दर्जावनत करण्यायोग्य असल्याचे आढळून आलेल्या ३६० ग्रंथालयांचा दर्जावनत करण्यात यावा आणि त्यानुसार ५०% वाढ लागू करण्यात यावी.
- ड) मान्यता रद्द करण्यायोग्य आढळून आलेल्या ९१४ ग्रंथालयांची नियमातील तरतुदीनुसार/विहित पद्धतीने मान्यता रद्द करण्यात यावी.
- इ) मंत्रिमंडळाचे पुढील आदेश होईपर्यंत कोणत्याही नवीन ग्रंथालयाला मान्यता देवू नये व दर्जावाढ करू नये. त्याबाबत नवीन निकष ठरवून सर्वकष प्रस्ताव मंत्रिमंडळासमोर सादर करावा.

४. सदर बैठकीत घेण्यात आलेल्या निर्णयानुसार शासन निर्णय दि. २२/०३/२०१३ अन्वये निर्गमित करण्यात आला. त्यानुषंगाने केलेल्या कार्यवाहीच्या अहवालावर दि.०२/०६/२०१४ रोजी मा.मंत्रिमंडळाने खालील निर्णय घेतला.

१. महसूल विभागाच्या पडताळणीत अहवालानुसार त्रुटीतील ५८०३ ग्रंथालयांची तपासणी केली असता ५७०१ ग्रंथालयांनी त्रुटीची पूर्तता केल्याचे आढळल्याने त्यांना ५० टक्के वाढ लागू करावी. १९ ग्रंथालयांना दर्जावनत करण्यात आले. ८३ ग्रंथालयांनी त्रुटीची पूर्तता केली नसल्याने त्यांची विहित पद्धतीने मान्यता रद्द करण्यात आली.
२. राज्यातील सर्व शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालये ई - लायब्ररीमध्ये रुपांतरीत करण्यात यावीत.
३. यापुढे नवीन ग्रंथालयांना मान्यता देण्यात येवू नये.

५. मा. मंत्रिमंडळाच्या निर्णयाच्या अनुषंगाने शासन निर्णय संदर्भ क्र. ३ व ४ निर्गमित करण्यात आला आहे. संदर्भ क्र. ३ व ४ च्या शासन निर्णयाच्या विरोधात जीवन विकास ग्रंथालय, औरंगाबाद यांनी शासनाविरुद्ध रिट याचिका क्र. ९१६/२०१५ दाखल केली. सदर याचिकेवर मा. उच्च न्यायालयाने दि.०९.०७.२०१५ रोजी “शासनाने फेरतपासणी केलेल्या त्रुटी आढळून आलेल्या ५७०१ ग्रंथालयांना शासनाच्या दि. २१/०२/२०१२ च्या शासननिर्णयान्वये शासन मान्यता प्राप्त सार्वजनिक ग्रंथालयाच्या परिरक्षण

अनुदानात वाढ केल्यानुसार अतिरिक्त अनुदान दि. ०१/०४/२०१२ पासून देण्यात यावे व हे अनुदान ६ महिन्यांच्या कालावधीत दयावे” असा निर्णय दिला. या निर्णयाविरुद्ध शासनाने मा. सर्वोच्च न्यायालयात विशेष अनुज्ञा याचिका क्र.३५५२/२०१६ दाखल केली. मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दि.२९.०२.२०१६ च्या आदेशान्वये उच्च न्यायालयाच्या दि. ०९/०७/२०१५ च्या आदेशातील टंकलेखनातील चुका सुधारण्याचे निर्देश देवून याचिका फेटाळली. त्यानुसार शासनाने मा. उच्च न्यायालय खंडपीठ औरंगाबाद येथे सिव्हिल अप्लिकेशन क्र. ६८०३/२०१६ दाखल केले. मा. उच्च न्यायालय खंडपीठ औरंगाबाद यांनी दि. ६ मे, २०१६ च्या आदेशान्वये राज्यातील ५७८८ ग्रंथालयाऐवजी ५७०१ ग्रंथालयांना दि. २१/०२/२०१२ च्या शासन निर्णयानुसार दि ०१/०४/२०१२ पासून वाढीव अनुदान देण्याबाबतची कार्यवाही करावी अशी सुधारणा करण्यास मान्यता दिली. तसेच सिव्हिल अप्लिकेशन क्र. ६८०५/२०१६ अन्वये सदर प्रकरणी कार्यवाही करण्यास मुदतवाढ देण्याची विनंती करण्यात आली होती. त्यानुसार डिसेंबर २०१६ पर्यंतची मुदतवाढ दिली. तथापि, मा.उच्च न्यायालयाने दिलेली डिसेंबर, २०१६ पर्यंतची मुदतवाढ संपुष्टात आल्याने औरंगाबाद जिल्हा ग्रंथालय संघ यांनी शासनाविरुद्ध दि. २२/०२/२०१७ रोजी मा. उच्च न्यायालय मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद येथे अवमान याचिका क्र.११७/२०१७ दाखल केली. त्यामुळे फेरतपासणीत त्रुटीची पुर्तता करुन कार्यरत असलेल्या ५७०१ शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयांना ५०% अनुदान वाढ दिनांक ०१ एप्रिल, २०१२ पासून लागू करण्याची बाब शासनाचे विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

१. दि. ०३/०८/२०१७ रोजीच्या मा. मंत्रीमंडळाच्या निर्णयानुसार शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे.

- अ) महसूल विभागाच्या सन २०१२ च्या पडताळणी अहवालात त्रुटी आढळून आलेल्या व ग्रंथालय संचालनालयाकडून फेर तपासणीत त्रुटीची पुर्तता करुन कार्यरत आढळून आलेल्या ५७०१ शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयांच्या अनुदानात शासन निर्णय, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग क्र.मराग्रं- २००९ प्र.क्र.२३६/साशि ५, दि. २१ फेब्रुवारी, २०१२ अन्वये दिनांक ०१ एप्रिल, २०१२ पासून देय असलेली ५०% वाढ लागू करण्यात येत आहे.
- आ) राज्यातील ५७०१ शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयांना सन २०१२-१३ व सन २०१३-१४ या दोन वर्षांतील अनुदान वाढ रु.३२,२९,६६,३९६/- (अक्षरी रुपये बत्तीस कोटी एकोणतीस लाख सहासष्ट हजार तीनशे शहाण्णव फक्त) देण्यात येत आहे.
- इ) सदर ५७०१ ग्रंथालयांना दि.०१.०४.२०१२ पासून देण्यात येणारी ५०% अनुदान वाढ शासनाने मा. सर्वोच्च न्यायालय, नवी दिल्ली येथे दाखल केलेल्या पुनर्विचार याचिका (Review Petition) डायरी क्र. ७४७७/२०१७ वरील निर्णयाचे अधीन राहून, मंजूर करण्यात येत आहे.

२. या निर्णयाच्या अनुषंगाने होणारा खर्च मागणी क्र. डब्ल्यू- ४, २२०५ कला व संस्कृती, १०५ सार्वजनिक ग्रंथालये, (०३) (०१) मध्यवर्ती, जिल्हा व तालुका ग्रंथालयांना सहाय्य (२२०५ ०२९८) (अनिवार्य) ३१ सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर) तसेच (०४)(०१) ग्रामपंचायत ग्रंथालयांना सहाय्यक अनुदान (२२०५ ११९६) (अनिवार्य), ३१ सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर) या लेखाशीर्षाखाली चालू आर्थिक वर्षाच्या तरतूदीतून भागविण्यात यावा.
३. हा निर्णय तात्काळ अमलात येत आहे.
४. सदर निधी संबंधित जिल्हा ग्रंथालय अधिकारी कार्यालयास वितरीत व खर्च करण्यास ग्रंथालय संचालक, ग्रंथालय संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य मुंबई यांना मान्यता देण्यात येत आहे. तसेच संबंधित जिल्हा ग्रंथालय अधिकारी कार्यालयाच्या कार्यालय प्रमुखांना आहंरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. याबाबतची पुढील कार्यवाही ग्रंथालय संचालकांनी करावी.
५. सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ६२५/१७/व्यय ५, दि. २१/०६/२०१७ च्या मान्यतेने निर्गमित करण्यात येत आहे.
६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१७०८१८१७४७२०६२०८ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने.

(पा. म.ताकटे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ (लेखा व अनुज्ञेयता / लेखा परीक्षा) मुंबई/नागपूर
२. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
३. निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
४. मा.राज्यपालांचे सचिव,
५. मा.मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६. मा. वित्त मंत्री यांचे स्वीय सचिव, मंत्रालय, मुंबई
७. मा.मंत्री, उच्च व तंत्र शिक्षण यांचे वि.का.अ.
८. मा.मुख्यसचिव यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई

९. ग्रंथालय संचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१०. वित्त विभाग/ नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१२. ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१३. जनसंपर्क अधिकारी, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई
१४. निवड नस्ती साशि-५.